

DEMOKRAT PARTİ (DP) DÖNEMİNDE TÜRKİYE’DE ORMAN POLİTİKALARI (1950-1960)

Nadir YURTOĞLU*

Özet:

Tek Parti Yönetiminin 8 Şubat 1937 tarihinde çıkardığı 3116 sayılı Orman Kanunu başta olmak üzere çıkarılan ormanlarla ilgili diğer kanunlar Cumhuriyet Döneminde orman rejimine yaklaşımın ilk adımını atmışsa da bu kanunlar rasyonel anlamda halkın ihtiyacını temin etmede yetersiz kalmıştır. Bu nedenle, ormanlarla ilgili beklenen yasal düzenleme 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul edilen 119 madde ve beş geçici maddeden oluşan 6831 sayılı Orman Kanunu’ olmuştur. Kanun, ormanların tarifi, taksimi, idare ve denetimi konularında geniş çaplı temel önlemler ortaya koyarak bu konuda meydana gelen boşluğu kapatmıştır.

DP yönetimi, parti programının 66-70 maddelerini ormancılık politikasına ayırmış, birinci, ikinci ve üçüncü hükümet programlarında da orman politikalarına geniş yer vermiştir. Türkiye’de ormancılığın inkişafını engelleyen birçok olumsuz etkene rağmen, DP yönetimi ormanların korunması ve geliştirilmesine yönelik çeşitli çabalara girmiştir. Öncelikle ormanların yangından korunması hedeflenmiş, ağaçlandırma ve orman yollarının inşası çalışmalarına da önem verilerek ormanların inkişafı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, bu çalışmaların orman endüstrisi alanında da kendini göstermesini bu dönemde elde edilen orman ürünlerinin miktar artış rakamlarından anlıyoruz. Bu çalışmada DP’nin iktidarda kaldığı 1950 ile 1960 yılları arasında Türkiye’de uyguladığı orman politikaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Orman Politikası, Orman Kanunu

Jel Kodu: Q51

FOREST POLICIES IN TURKEY DURING THE DEMOCRAT PARTY (DP) PERIOD (1950-1960)

Abstract:

Although laws about forests, the Forest Law numbered 3116 made by the single-party rule on the 8th of February 1937 being in the first place, were the first steps of approach to forest regime in the Republic Period, these laws failed to satisfy the needs of people rationally. Thus, the anticipated legal regulation concerning forests came true on the 31st of August 1956 when the Forest Law numbered 6831 consisting of 119 articles and five provisional clauses was accepted. This law introduced extensive basic measures in the matters of description, distribution, management, and control of the forests, thereby eliminating the gap in this matter.

The Democrat Party (DP) allocated the articles 66 to 70 of the party programme for forestry policy, and gave wide coverage to forest policies in the first, second, and third government programmes. Though there were many negative factors preventing the growth of forestry in

* Öğr. Gör. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, nyurtoglu@kastamonu.edu.tr

Turkey, DP made various attempts for protecting and growing forests. Firstly, an attempt was made to protect forests from fire. The development of forests was ensured by attaching importance to afforestation and the construction of forest roads. In addition, increase in the amount of forestry products obtained in that period indicates that the above-mentioned efforts manifested themselves in the field of forest industry. The present study focused on the forest policies implemented by DP between 1950 and 1960 when it remained in power.

Key Words: Democrat Party, Forest Policy, Forest Law

Jel Code: Q51

Giriş

Doğal olarak yetişen veya emekle yetiştirilen, herhangi bir orman ürününü veren ya da verecek olan çok sayıda ağaçların bir araya gelmesinden müteşekkil ağaç topluluğuna yerleriyle birlikte orman denir (TBMMKD, 1956: 1431);(BCA, Fon No: 30 1 0 0-Kutu No:80-Dosya No:508-Sıra No: 3). Orman sahası itibariyle, sayılamayacak kadar ağaçları ihtiva ettiğinden bu ağaçların kapladığı arazide o denli geniş ve büyük olmuştur. Kuru ormanları ve baltalık ormanlar biçiminde iki kısma ayrılan ormanlardan en değerli olanı kerestelik alanda kullanılması ve uzun, kalın, düzgün gövdeli ağaçları barındırması hasebiyle koru ormanlarıdır. Kök ve gövde sürgünlerinin büyümesiyle yapraklı ağaçlardan meydana gelen baltalık ormanlar ise 15 ile 30 yaş arasında kesilerek yakacak ve kömür odunu halinde kullanılmıştır (Asmaz ve Seren, 1954: 20-21).

Geçmişten itibaren Anadolu'nun her parçasında tarihi orman izlerine rastlanmaktadır. Doğanın hemen her köşesine gizlenmiş dar yapılarıyla bu gerçeğe işaret eden ulu ve kutsal nitelikli bu ağaç kümeleri orman davasının adeta nirengileri durumunda yer almıştır. Eski devirlerden bu yana Türkiye'de bir avuç toprak kazanmak için hiç de az orman sökülmemiş, ağaç yakılmamıştır. Büyük ihmalin kurbanı olarak, balta ve ateşin elinden kurtulabilen bu ağaçlar, sarp dağlara, derin vadilere gizlenmelerine rağmen, orman avcıları hâlâ bunları kovalayıp durmuştur (Toker, 1946: 11-12).

Türkiye'nin coğrafi durumunun orman yetiştirmesine elverişli olmamasına rağmen üç tarafının deniz ve dağlarla çevrili bulunması bu elverişsizliği bir dereceye kadar telafi etmiştir. Ormanlarımız, Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında 50-150 km genişliğinde bir şerit halinde sahili takip etmiştir. Marmara ve özellikle Ege bölgesinde dağlar ve vadiler sahillere dik olarak uzandığından bu uzantı kıyılardan 400 km içerilere kadar sokulabilmiştir (Tarım Dergisi, 1952: 43).

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden itibaren orman varlığının geliştirilmesi yolunda alınan kararlar ve uygulanan politikalar iktidar partilerinin parti ve hükümet programlarında önemli ölçüde yer bulmuştur. Çevresel etkileri yanı sıra bilhassa yağın yağmurun sele dönüşmesini engelleyerek erozyona mani olan ormanlar, bu sayede tarım arazilerini ve toprak servetini korumayı temin etmiştir.

Bu çalışmada, DP'nin iktidara geldiği 14 Mayıs 1950 tarihinden askeri darbe ile iktidardan uzaklaştırıldığı 27 Mayıs 1960 tarihine kadar uyguladığı orman politikalarını temel kaynaklardan yararlanılmak suretiyle incelenmektedir. Bu amaçla izlenen bölümde DP öncesi yürürlüğe giren orman kanunları ve orman faaliyetlerine kısa bir bakış, DP döneminde uygulanan ormancılık faaliyetleri, DP dönemi ormancılığın gelişimine engel olan bazı faktörler ve buna karşı alternatif önlemler ele alınacak bu suretle DP'nin takip ettiği orman politikalarına dayanak oluşturan kurumsal ve kanunla ilgili düzenlemeler ortaya konulacak ve bu düzenlemeler DP'nin orman politikasını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

1.DP Öncesi Yürürlüğe Giren Orman Kanunları ve Orman Faaliyetlerine Kısa Bir Bakış

Birçok bakımdan doğanın ekolojik dengesini korumada mihenk taşı kabul edilmesi hasebiyle tarihin hemen her döneminde önemini koruyan ormanlar, yağın yağmurun sele dönüşmesine engel olarak suyun toprak üzerinde muhafazasına yardım etmiş, buharlaşmayı azaltarak su akışlarını düzenlemiş ve erozyonu önleyerek toprak servetini korumuştur (Cillov, 1965:240).

Tek Parti Yönetimi tarafından 8 Şubat 1937 tarihinde çıkarılan 136 madde ve 8 geçici maddeden oluşan 3116 sayılı *Orman Kanunu*'yla, Cumhuriyet döneminde orman rejimine yaklaşımın ilk adımı atılmıştır (TBMMKD, 1937: 186-205);(Resmi Gazete, 18 Şubat 1937). Bu kanun ile ormanların devlet tarafından işletileceği ilkesi getirilmiş, bu işletmeciliğinin ise Tarım Bakanlığı'na bağlı Orman Genel Müdürlüğü tarafından yürütüleceği öngörülmüştür (Taraklı, 1990: 19). Ayrıca, bu kanunun 40. maddesine göre Bakanlar Kurulu'nca karar verilmek koşuluyla, ormanların orman idaresiyle, millî sermayeli Türk şirketleri veya millî bankalar tarafından müştereken işletilebileceği uygun görülmüştür (TBMMKD, 1937: 191); (Resmi Gazete, 18 Şubat 1937).

8 yıl aradan sonra orman rejimi konusunda kabul edilen 9 Temmuz 1945 tarih ve 4785 sayılı *Orman Kanunu'na Bazı Hükümler Eklenmesine ve Bu Kanunu'nun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*'la orman rejiminin temelden değişikliğe uğradığına şahit olmaktayız. Bu maddeye göre, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte var olan gerçek veya tüzel, özel kişilere vakıflara ve köy, belediye, özel idare, kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar devletleştirilmiştir (TBMMKD, 1945: 816);(Resmi Gazete, 13 Temmuz 1945); (Taraklı, 1990: 20).

Ormanlarla ilgili kanuni düzenlemelere ilerleyen yıllarda devam edilerek yeniliklere gidilmiştir. 24 Mart 1950 tarih ve 5658 sayılı Yasa bu düzenlemelerden biri olarak kabul edilmiştir. Bu yasayla 4785 sayılı Kanunla devletleştirilmiş orman kapsamına alınan ancak devlet ormanları içinde olmayan ve etrafı tarla, bağ ve bahçe gibi kültür arazisi, özel orman, şehir, kasaba, köy merası ve Orman Kanunu'nun birinci maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartıyla, devlet ormanlarından tamamen ayrılmış bulunan, köy, belediye tüzel kişiliklerine ve gerçek kişilere ait ormanlar, sahipleri ve mirasçıları istedikleri takdirde geri verileceği öngörülmüştür (TBMMKD, 1950: 1411);(Resmi Gazete, 31 Mart 1950); (Taraklı, 1990: 20-21).

Ormanlarla ilgili gerçekleştirilen çalışmalara rağmen, halkın ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte kapsamlı bir orman kanunu çıkarılamamıştır. Buna rağmen, orman ve ağaç sevgisine yönelik faaliyetlere ise devam edilmiştir. 1946 yılının nisan ayında Ankara'da yapılan ağaç bayramı etkinlikleri bunlardan biridir. Çalışma Bakanı Sadı Irmak, Halkevi adına Köycülük Şubesi Başkanı H. Sezai Erkut, Orman Fidanlığı Müdürü Kâzım Mihçioğlu ve Sincan köyünden gelen köylüler başta yer almak üzere binlerce vatandaşın iştirak ettiği bu bayram etkinliklerinde 3.290 meyvesiz fidan dikilmiştir (Olca, 1946: 24).

Ayrıca, 1948 yılında Türkiye ormanlarında bir tetkik gezisi yapan İsviçreli bilim adamı Prof. Dr. M. Neuslund, ormanlarla ilgili gözlemlerinde bilhassa memleket taksasyonu (sınıflandırma) üzerinde ısrarla durmuş, İsviçre Araştırma Enstitüsü'nün iki görevinden birini memleket orman taksasyonu olarak vasıflandırmıştır (Atakan, 1953: 35).

2.DP Dönemi Ormanlık Faaliyetleri

DP'nin 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmasıyla yürürlüğe koyduğu Parti Programına orman işleri ile ilgili bazı maddeler de dâhil edilmiştir. DP Programınının 66. maddesine göre milli servetin büyük ve önemli bir kısmını teşkil eden ormanların korunma ve geliştirilmesi, devletin daima

büyük titizlikle üzerinde duracağı bir konu olarak kabul edilmiştir. Aynı programın 67. maddesine göre de köylü kesiminin kereste, odun, kömür ihtiyacının zamanında ve gerekli miktarda ucuz olarak temin edebilmesi ve bu işlerde köylünün vasıtalarından da faydalanılması, köylü halkı rahatlatacak ve devlet orman işletmelerinin işlerini ve masraflarını hafifletecek tedbirler olarak görülmüştür (DP Programı, 1946: 19-20).

Tek Parti Yönetiminin uyguladığı orman politikasını halkın ihtiyacına cevap veremediğini gerekçesiyle tenkit eden DP yönetiminin, iktidara gelmesiyle bu politikaları değiştirecekleri belliydi. Nitekim, 14 Mayıs 1950 genel seçim zaferi ardından 29 Mayıs'ta Menderes tarafından TBMM'de açıklanan İlk Hükümet Programı bu düşünceyi doğrular nitelikte işaretlerini vermiştir. Adnan Menderes, 29 Mayıs 1950 tarihinde I. Hükümet Programı'nı açıklarken mevcut orman mevzuatını tenkit ederek bu konuyla ilgili düşüncelerinde şu sözlere yer vermiştir: *“Orman meselesine gelince; derhal ve katıyetle söyleyelim ki, bugünkü sisteme behemehâl son vereceğiz. Çünkü bugünkü sistem ormanların muhafaza için büyük fedakârlıkları istilzam etmekte, öteden beri ormanla alakalı milyonlarca vatandaşımızı mahrum ve meyus bir halde yaşatmakta ve bütün orman mahsullerini çok pahalıya mal olması neticesini vermektedir. Diğer taraftan da bugünkü orman mevzuatı halkla hükümet arasında derin bir sevgisizlik yaratmakta çeşitli ahlaki zaafılara ve her türlü kötülöklere zemin teşkil etmektedir.”* (TBMMTD, 1950: 28-29);(Akşam 30 Mayıs 1950); (Arar, 1968: 220); (Sükan, 1991: 10).

30 Mart 1951 tarihinde İkinci Hükümet Programı'nı izah ederken zamanına kadar izlenen ormancılık politikasını eleştirmeyi sürdüren ve bu durumu değiştirecek kanun tasarısı çalışmalarının TBMM'ne intikal edeceği müjdesini veren Menderes, bu hususla ilgili şu sözlere değinmiştir: *“Şimdiye kadar tatbik olunan ormancılık politikasının, memlekette fayda ve halka refah sağlamaktan ziyade yurt ve yurttaş için bir ızdırıp kaynağı olduğunu göz önünde tutarak hazırladığımız kanun tasarısı önümüzdeki günlerde Büyük Meclise takdim edilmiş bulunacaktır.¹ Bu kanun tasarısı haklı şikâyet mevzularını halledecek, ormancılık tatbikatına, memleket ve halk menfaatine, ormanın korunmasına, kalkınmaları orman mahsulatına bağlı vatandaşların yakacak ve pazar ihtiyaçlarını temine yarayacak hükümleri ihtiva etmektedir.”*(TBMMTD, 1951: 64);(Milliyet 31 Mart 1951);(Arar, 1968: 220);(Sükan, 1991: 60).

Menderes, 24 Mayıs 1954 tarihinde TBMM'ne sunduğu Üçüncü Hükümet Programı ile ilgili yaptığı konuşmada orman kanununu çıkaramamanın teessürü içerisinde ifadelerini şu şekilde sürdürmüştür: *“Ormanlarımızın mevzuunda teessürle kaydedeceğimiz cihet, yeni orman kanununun geçen devreye çıkarılamamış olmasıdır. Ancak iktidara geldiğimiz günden itibaren mevcut kanunun halkımız aleyhinde olan tatbikatını hafifletmiş, hâd bir halde bulunan umumi şikâyeti kanun değişmemiş olduğu halde asgari hadde indirmiş bulunuyoruz. Kanunu süratle çıkarmak yüksek heyetinize mevdu bir keyfiyet olduğu gibi önümüzdeki yıllarda memleket ormancılığını kıymetlendirmek için gereken tedbirleri peyderpey almakta devam edeceğiz.”* (TBMMZC, 1954: 31);(Arar, 1968: 268);(Sükan, 1991: 175).

Nihayet, ormanlarla ilgili beklenen yasal düzenleme 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul edilen 119 madde ve beş geçici maddeden oluşan geniş kapsamlı 6831 sayılı *Orman Kanunu*yla gerçekleşmiştir (TBMMKD, 1956: 1431-1453);(Resmi Gazete, 8 Eylül 1956). Bu kanunla 3116 ve 5653 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesiyle orman sayılamayacak yerlerin geniş bir biçimde tanımı yapılmıştır (Taraklı, 1990: 21) Yasa, ormanların tarifî, taksimi, idare ve denetimi konularında temel önlemler ortaya

¹1952 yılında Tarım Bakanlığı İhtisas Komisyonunca Orman Kanunu tasarısının hazırlanmasında göz önünde tutulması gereken prensipler tespit edilmiştir. **BCA**, Fon No: 30 1 0 0-Kutu No: 80-Dosya No: 508-Sıra No: 3.

koymuştur. Bu yasanın verdiği kolaylıkla orman köylerinin kalkınması amacıyla Ziraat Bankası'nın sermayesine yirmi yıl süreyle miktarı 50 milyon liranın altında olmamak koşuluyla ödenek konulması zarureti getirilmiştir (Albayrak, 2004: 339).

Genel yönetim anlayışı icabı Devlet Orman İşletmeciliği kuralları geçerli ormanlar, Tarım Bakanlığı'na bağlı, hükmi şahsiyeti haiz, merkez kuruluşunda bir fen heyeti ile gerekli idare, teknik ve işletme şubeleri bulunan Orman Genel Müdürlüğü'nce idare edilmiştir. Orman Genel Müdürlüğü ademi merkezîyet ve idare biçimine göre faaliyet göstererek halkın ihtiyaç ve dileklerini zamanında ve hızla yerine getirebilmek için ülkede 15 başmüdürlük ihdas etmiştir (Tarım Dergisi, 1952: 44).

4 Haziran 1937 tarih ve 3204 sayılı Yasa ile kurulan Orman Genel Müdürlüğü, ülke ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işleri yapmak ve orman verimlerini çoğaltmak ve bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli müesseseleri kurmak, fen adamları yetiştirmek ve özel kanunlarla verilen görevleri ve ormanla ilgili hizmetleri yerine getirmekle yetkili Ziraat Vekâleti'ne bağlı bir kuruluş olarak orman işletmeciliğini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışmıştır (TBMMKD, 1937: 867);(Resmi Gazete, 14 Haziran 1937);(Tarım Dergisi, 1952: 44);(Zincirli, 1994: 16).

Tarım Bakanlığı ülkede ormancılığın içinde bulunduğu geri durumdan kurtulması için bir takım yeni çalışmalara teşebbüs etmiştir. Bu çalışmalardan biri bakanlığın talebi üzerine İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'yle işbirliğine gidilerek ve akademisyenlerin yardımına müracaat edilerek, ormanların korunması ve geliştirilmesine yönelik önem arz eden ve Türk Ekonomisi Dergisi tarafından kısaltılarak yayınlanan ormancılıkla ilgili 21 maddelik bir rapor hazırlaması olmuştur (Tataç, 1951: 26).

2.1. Ormanların Korunması ve Geliştirilmesine Yönelik Faaliyetler

Ormanların korunması Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın da önemle üzerinde durduğu konulardan biri haline gelmiştir. Ormanların korunmasını rasyonel bir üretim ve istifade yöntemiyle ilişkilendiren Celal Bayar, bunun gerçekleşmesi için yurttaşlarla işbirliğine gidilmesinin lüzumunu gerekli görmüştür (TBMMTD, 1952: 9).

Ormanı olmayan ülkelerde tarımın bir step manzarası arz ettiğini ifade eden Tarım Bakanı Nedim Ökmen, Türkiye'de bu durumun Orta Anadolu'da yaşandığını ve bu bölgedeki verimsizliğin köylünün bütün çalışmalarını boşa çıkardığını sözlerine ilave ederek ülkenin içinde bulunduğu bu durumdan yakınmıştır (Tataç, 1951: 182).

Bu bakımından, memleketin refahı ve halkın varlığı yanı sıra bilhassa sert ve şiddetli bir iklimin kuraklığıyla kavruken Küçük Asya yaylalarında ikamet edenler için ormanların, korunması ve ihyası hayati derecede bir ehemmiyet arz etmiştir (Yund, 1953: 47).

Tarım Vekâleti ülke ormancılığının korunması ve daha da geliştirilmesi için önemli bazı kararlar almıştır. Ülkedeki bütün orman teşkilatına bir genelge ile bildirilen bu kararlardan biri de, içinde ve civarında bir köy bulunmadığı için hiçbir zarara uğramamış ormanlarla korunması kolay olan ormanların tespit edilerek bakım, imar ve işletme çerçevesi içine alınmasının temin edilmesi olmuştur. Türkiye'de 500 bin hektar olduğu tahmin edilen bu tür ormanların hektar başına yıllık artışı bir metreküptür ki bu oran Orta Avrupa ormanlarına oranla onda bir olarak hesaplanmıştır. 1954 yılında, her orman başmüdürlüğü kendi mıntıkası içinde 100 hektarlık bir alanda hazırlanan program gereğince ıslahata başlayacaktır (Tataç, 1953: 309). Ekonomik ve sosyal alanda büyük faydaları ve önemli etkileri göze çarpan ormanların korunması ve geliştirilmesi yolundaki çalışmaların bütün devletçe desteklendiği bilinmektedir (TBMMZC, 1955: 9).

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, TBMM'nin 11. Dönem Üçüncü Toplantı yılının açılış konuşmasında ormanların tahribi ile ilgili şu sözlere yer vermiştir. *“Ormanlarımızın uzun yıllar boyunca tahribe uğradığına, bu yüzden memleketimizin yakın bir gelecekte ağaçsız kalmaya mahkûm olduğuna dair söylentiler, vatandaşlar üzerinde endişe uyandırmıştır. Bugün, artık böyle bir endişeden kendimizi kurtarmamızın zamanı gelmiştir. Hükümetçe ve milletlerarası ekiplerce son defa yapılan ilmi tetkikler, Türkiye'deki ormanların, orman yollarının inşaaı ve nakil vasıtalarının temini halinde yalnız memleket ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayarak, aynı zamanda yeni ve mühim ihraç imkânı sağlayacak genişlikte olduğunu ortaya koymuştur.”* (TBMMZC, 1959: 8).

Ayrıca, Orman Genel Müdürlüğü, ilkokul öğrencilerine ormancılık bilgisi öğretmek onlara ağaç ve orman sevgisini aşlamak amacıyla içerisinde ormancılık konusunda dört adet çeşitli renkte afiş, beş adet renkli broşür, orman yayınları pulu, kurutma kâğıdı ve bir de şiir kitabı bulunan bir eğitim dosyası hazırlayarak başta Bolu, Zonguldak, Ankara ve Çankırı illeri olmak üzere bütün ilkokullara dağıtmıştır (Zafer 5 Mart 1955).

1957 yılında ormancılığın 100. yıl dönümü münasebetiyle kutlama çalışmaları için Orman Genel Müdürlüğü, Orman Fakültesi, Türkiye Ormanlılar Cemiyeti, Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti, Orman Mühendisleri Odası ve diğer cemiyet ve teşekküller kendi bünyelerinde oluşturdukları komite ile faaliyet programını hazırlamada çaba harcamışlardır (Bülten, 1956: 11).

2.1.1. Ormanları Yangından Koruma, Araştırma ve Ağaçlandırma Çalışmaları ve Orman Yolları Yapım Faaliyetleri

DP döneminde ormanların yangından korunma, ağaçlandırma ve orman yollarını inşaaı işleri üzerinde bilhassa ciddiyetle durulmuştur. Özellikle, iklim bakımından büyük bir tehlike arz eden Güney Anadolu Bölgesi yangın kuleleri ile donatılmış, mücadele ekipleri telsizle teçhiz edilmiştir. Yangınların yoğun yaşandığı dönemlerde ormanlar daima gözetim altında bulundurulmuş, motorlu yangın söndürme ekipleri hali hazırda kullanılmıştır. Orman yangınlarına karşı alınan bu tedbirler sayesinde yangınların sayı ve alan bakımından miktarında önemli oranda azalmalar gerçekleşmiştir (TBMMZC, 1959: 8-9).

Ülkenin orman varlığının azlığı sebebiyle ağaçlandırma çalışmalarına önem veren DP hükümetinin Tarım Bakanlığı 1950-1952 yılları ortalamasına göre her yıl 2.145 hektar alana 18.000 kilo orman ağacı tohumu ekmesi yanı sıra 913.000 fidan da dikmiştir. Ayrıca, köy ve belediyelerle diğer bazı resmi kurumlar ve özel şahıslara 1.849.500 adet fidan dağıtılmıştır (Tarım Dergisi, 1952: 44). Bu ağaçlandırma çalışmalarının Anadolu'nun orta yaylalarını da içine alan birçok yerinde başladığı bilinmektedir. Devletin ormancılık alanında yaptığı geleceğe yönelik ağaçlandırma faaliyetleri köylü vatandaşlar tarafından tam ve gerçek manada desteklenmiştir (Bilbaşar, 1952: 41).

Tarım Bakanlığı, ormancılık konusunda yaptığı çalışmalara bir yenisini daha ekleyerek rasyonel bir ormancılık kurulmasına esas olacak ve iklim farklılıklarına göre ihtiyaçları karşılayacak bir orman araştırma istasyonunu Bolu'da kurmuştur. Karabük'te Büyükdüz, Kızılcahamam'da Çamkoru, Adapazarı'nda Süleymaniye ormanları tecrübe ormanı olarak belirlenmiş ve Orman Araştırma Müdürlüğü'ne bağlanmıştır (Tataç, 1953: 24). Tarım Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü tecrübe ormanları oluşturmasının yanı sıra ülkede bulunan 25 adet orman fidanlığını, gittikçe artan fidan istek ve ihtiyaçlarını temin edecek şekilde geliştirmeye karar vererek uygulamaya geçmiştir. Fidan türleri ihtiyacına kâfi derecede cevap vermek üzere, fidanlıkların durumu ele alınmış, yılda en az 15 milyon fidan yetiştirebilecek biçimde kapasiteleri artırılmıştır (Ziraat Dünyası, 1954: 26).

Ayrıca, 01.09.1955 tarihi itibarıyla Tarım Bakanlığı'na, Devlet Üretim Çiftlikleri ve haralarda olduğu gibi uygun orman aralarında ve orman fidanlıklarında da meyvelikler tesis edilmesine karar verilmiştir. Bunun için Orman Genel Müdürlüğü ile işbirliğine gidilerek gerekli çalışmalar başlatılmıştır (Türkiye Ziraat Mecmuası, 1955: 65).

Ormancılığın geliştirilmesi ve güçlü hale gelmesi için Türkiye'de zaman zaman ağaçlandırma seferberlikleri başlatılmış ve bu konuyla ilgili bir hayli masraf edilmiştir. Büyük emek harcanarak Karabucak'ta (Tarsus) gerçekleştirilen ağaçlandırma çalışmalarına sonraki yıllarda Dursunbey'de de (Balıkesir) iştirak edilmiş bu konuda başarılı sonuçlar alınmıştır (Alaçam, 1957: 2). Ağaçlandırma konusunda daha verimli ve süratli iş görebilmek amacıyla, Orman fidanlarının sayısı gittikçe artırılmış ve fidan üretim kapasitesi 1950 yılından itibaren sekiz yılda 12.000.000 dan 60.000.000 yükseltilmiştir (TBMMZC, 1959: 9).

Türkiye'de orman ve orman ürünlerine olan ihtiyacı karşılayabilmenin yanı sıra daha olgun ve rasyonel bir ormancılık kurulmasına hizmet etmek ve gerekli teknik esasları belirlemek üzere Ankara'da bir Ormancılık Araştırma Enstitüsü kurulmuştur. Enstitüye Birleşik Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı tarafından İsviçre Ormancılık Araştırma Enstitüsü bilim adamlarından Doçent Dr. Etter, uzman olarak gönderilmiştir (OMO, 1956: 9).

Tarım Bakanlığı Orman Müdürlüğüne bağlı olarak 1952 yılında Bolu'da kurulan Orman Araştırma İstasyonu'yla ülkede müstakil anlamda ormancılık araştırmasına başlanmıştır. Amenajman ve Hâsılat, Orman Koruma ve Mücadele, Ormanların Kolektif Tesirleri ve Toprak Muhafazası, Orman Ekonomisi ve Politikası, Orman Mahsullerini Kıymetlendirme ve Silvikültür ve Orman Botaniği şubeleri olmak üzere toplam altı şubede çalışmalara başlanmıştır (OMO, 1956: 9).

Türkiye'deki ormanların Batı Avrupa'daki ormanlar kadar verimli ve rasyonel hale getirilmesi için Orman işletmelerince hazırlanan projelerin, dış finansman imkânları da temin edilerek uygulanmasına başlanmıştır (TBMMZC, 1959: 8).

TBMM'nin 10. Dönem 3. Toplantı yılının açılış konuşmasında Cumhurbaşkanı Celal Bayar, içerisine girilemediğinden değerli ürünleri olduğu gibi çürümeye terk edilen ormanların rasyonel bir biçimde işletilmesi için yapılan yol çalışmalarında 1950 yılında 223 km'den ibaret olan orman yollarının 1955 yılında 1.717 km, 1956 yılında ise 3.592 km ulaştığını bildirmiştir (TBMMZC, 1956: 6). Orman yollarının yapılmasına ait uygulanan program kapsamında yol yapım çalışmalarının hızla devam edildiğini söyleyen Bayar, 1950 yılından itibaren sekiz yılda 14.000 km'lik orman yolunun faaliyete geçirildiğini ifade etmiştir. 1959 yılı sonuna kadar 3.560 km'lik yol yapım çalışmalarıyla ikinci beş yıllık programın tamamlanacağı açıklamalarıyla sözlerine devam eden Bayar, üçüncü beş yıllık programa 1960 yılında başlanacağını ve her yıl 4.000 km. orman yolu yapılacağını konuşmasına ilave etmiştir (TBMMZC, 1959: 9).

3. DP Döneminde Orman Varlığının Yetersizliğinin Yol Açtığı Sonuçlar ve Buna Karşı Alınan Alternatif Önlemler

DP döneminde Anadolu'da görülen orman varlığının yetersizliği hususu tarımsal gelişmeyi olumsuz etkilemesinin yanı sıra bol ve ucuz kereste teminine de engel teşkil etmiştir. Nüfus başına harcanması gereken ortalama kereste oranıyla, Türkiye'de harcanan miktar, karşılaştırıldığı zaman, rakamlarda büyük bir fark olduğu göze çarpmaktadır. Bu bakımdan, ihtiyaç hâsılı kereste Türkiye ormanlarından temin edilmek istendiği takdirde, zaten tahrip edilmiş olan bu milli servetin tamamen yok olacağı tehlikesiyle karşı karşıya kalınacağı kabul edilmiştir (TBMMTD, 1951: 7).

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, TBMM'nin 9. Dönem 3. Toplantı yılının açılış konuşmasında kereste ihtiyacına olan talebin artması ve buna karşı alınan tedbirler hakkında şöyle demiştir: *“Türkiye’de ekonomik ilerlemeye paralel olarak başlayan imar hareketi, kereste ihtiyacını artırmıştır. Buna karşı ormanlarımızın takatinden normal olarak istifade tedbirleri alınırken, hariçten de, gümrük resmi, mühim miktarda indirilmek suretiyle, kereste ithali teşvik olunmuştur. Geçen sene bu maksatla kabul buyurduğunuz kanunun faydası, şimdiden görülmeye başlanmıştır. Memlekette, 1951’de bütün bir sene zarfında, kırk beş bin metreküp kereste getirilmiş iken, 1952 yılının Temmuz ayına kadar ithal yükünü, kırk altı bin metreküpü bulmuştur. Sene nihayetine kadar, bu miktarın yüz bin metre küpü bulacağı tahmin olunmaktadır.”* (TBMMD, 1952: 9).

Türkiye’de DP döneminden önce verilen 1948 yılı orman yüzölçümü rakamlarına göre 15.886.601 hektar olan orman alanlarının 3.223.117 hektarı normal kuru, 4.702.055 hektarı bozuk kuru, 2.185.757 hektarı normal baltalık, 5.775.672 hektarı bozuk baltalık olduğu tespit edilmiştir² (Adalı, 1948: 7). 1951 yılında Türkiye’de orman yüzölçümü 10.417.560 hektar olarak verilirken 1959 yılında bu rakam 10.583.687 hektara yükselmiştir (DİE, 1952: 265); (DİE, 1953: 240);(DİE, 1959: 223). Bunun 6.715.886 hektarı bozuk, 3.867.801 hektarı normal vasıfta ormanlardır (TBTPG, 1964: 179).

DP döneminde bütün ormanların kapladığı alan Türkiye genel arazisinin % 13,7 sini oluşturur iken buna karşılık dünya ormanlarının kara parçalarına oranı % 27’dir. Komşu ülkelerden Rusya’da bu oran % 39, Yugoslavya’da % 30,5, Bulgaristan’da % 28, Romanya’da % 22, Yunanistan’da % 18,5 olarak verilmektedir (Asmaz ve Seren, 1954: 76).

Arazisi dağlık olan yabancı ülkelerden İsviçre’de tarımı sel ve afetlerden korumak maksadıyla çeşitli ön tedbirler alınarak başarılı sonuçlara gidilmiştir.³ Bu uygulamalardan biri ormansız iki dağ arasındaki geçitleri ağaçlandırmak suretiyle ekili arazileri vakitsiz ve yoğun bir biçimde yağın yağışlardan korumak olmuştur. Böylece, orman ziraatının sigortasıdır sözü gerçek manada yerini bulmuştur (Yund, 1956: 6).

Türkiye genel arazisinin ancak % 13,7’ sini ormanların teşkil etmesi ülkeyi ormanca, nicelik ve nitelik yönünden fakir hale getirmektedir. Gerek orman veriminin ülkenin yakıt vb. ihtiyaçlarını giderememesi, gerekse ormanların belirli çevrelerde yoğunlaşması ülke ormancılığının gelişmesini olumsuz etkilemektedir. Alan olarak orman arazisi % 33’den fazla 4 ilin bulunması ve 23 ilde de orman miktarı genel arazinin % 10’nun altında yer alması bu durumu teyit eder niteliktedir (Köylü, 1954: 9).

Türkiye’de nüfusun hızla artması ve imar hareketlerde yaşanan yoğunluk ormanlara olan ihtiyacın her geçen gün daha da artmasına vesile olmuştur. 1956 yılı itibariyle Türkiye’de ormanların senelik verim artışı 4-5 milyon metreküp olmasına rağmen odun ve yakacak vs. olarak harcama miktarı 17 milyon metreküptür (Çakıroğlu, 1956: 2).

Nüfusun artması karşısında ormanların gittikçe azalması ve yaşama düzeyinin orman mahsullerine daha çok ihtiyaç göstermesi üzerine Orman Müdürlüğü ve halk, kolay yetişen ağaçlar içinde en başta gelenlerden olan kavağa ilgi duymaya başlamıştır. Bu nedenle 1 Eylül 1955 tarih ve 9101 sayılı Resmi Gazete ’de yayınlanan Bakanlar Kurulu’nun 15. 08. 1955 gün ve 4-5698 sayılı Kararnamesi ile Türkiye Milli Kavak Komisyonu Talimatnamesi yürürlüğe girmiştir (Yund, 1955: 46-47).

²Bu rakamlar DİE rakamlarıyla karşılaştırıldığı zaman abartılı rakamlar olduğu göze çarpar.

³Ancak, Türkiye’de Orman potansiyelinin yetersizliğinin felaketlere sebebiyet verdiğini 1951 yılında Adapazarı; 1952 yılında Amasya yöresinde meydana gelen sel felaketinden anlıyoruz. Nizamoglu, **Tomurcuk**, S. 1, Ocak 1952; Faruk Şeker, **Tarım Dergisi**, C. 1, S. 3, Haziran 1952.

Türkiye’de Ormancılığın meydana getirdiği, sıkıntıların giderilmesi, mevcut ormanları imar ve ıslahı ve yeniden oluşturulması konusunda prensipleri belirlemek üzere toplanan *Türkiye Ağaçlandırma ve Kavakçılık Kongresi* kararları gereğince hazırlanan *Türkiye Ağaçlandırma Planı* Orman Genel Müdürlüğüne hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Kongre kararları gereğince, uzun vadeli, şümulü ve her tür ağaçlandırma faaliyetleri esas alınarak oluşturulan bu plan beş ana bölüm halinde hazırlanmıştır. Bunlar içerisinde en önemlileri 1958-1963 dönemi orman içi ağaçlandırma planı; 1956-1960 dönemi kuraklık sahaları planı ve 1956-1960 dönemi orman dışı ağaçlandırma planıdır (OMO, 1956: 10).

Başbakan Menderes, orman kanunu münasebetiyle TBMM’de yaptığı bir konuşmada ormanları kurtarmak maksadıyla orman bölgesinde yaşayan köylülerin başka yerlere iskân edilmesinin doğru bir yaklaşım olmadığını kanaatindedir (Sükan, 1991: 353).

1960 yılı sayımına göre 27.754.820 toplam nüfusun içinde köyde oturan nüfusun toplamı 18.895.089 dur (DİE, 1962: 70-72). Bu nüfusun % 14,3’ü orman içinde, % 25,1 orman kenarında % 19,8 ormana 10 km mesafe içindeki köylerde ikamet etmektedir. Yani, köylü nüfusun % 59,2 si orman köyü nüfusunu oluşturmaktadır (DPT, 1972: 118). Orman nüfusunun bu denli yoğunluğu Menderes’in ormanları korumak adına orman köylülerinin başka alanlara taşınmasındaki zorluluğunu ortaya koymada fikirlerini ne kadar isabetli olduğunu görmekteyiz.

1951 yılı itibariyle ormanların % 47,5’ini koru, % 52,5’ini baltalık ormanlar teşkil ederken bunların yarıya yakını çeşitli tahrip faktörlerinin tesiriyle evsafi bozuk ve verimsiz durumda yer almıştır. Ormanların içerisinde en fazla % 38,5 oranıyla çam türleri % 22,4 oranıyla meşe türleri yaygın haldedir. Bunları yapraklılardan sırayla kayın, gürgen ve kestane, ibrelilerden köknar, sedir ve ladin takip etmiştir (Tarım Dergisi, 1952: 43).

1954 yılı itibariyle 10,5 milyon hektar olan bu orman alanlarının % 45’i ekseriyet itibariyle Karadeniz Bölgesi’nde çoğunluğunu yapraklı ağaçların oluşturduğu Kayın, Akçaağaç, Gürgen, Karaağaç, Ladin, Köknar ve Çam türlerinden meydana gelmiştir. Orman alanlarının % 31’ini ihtiva eden ve ekseriyetini ibrelili ağaçların teşkil ettiği Çam, Köknar, Sedir türlerinin yanı sıra az miktarda Meşe ve Kayın türlerinin yer aldığı Güney Anadolu Bölgesi ormanları ikinci sırada bulunmaktadır. % 11’ni Meşe ve Çam ağaçlarının oluşturduğu Ege Bölgesi ormanları üçüncü sırada; % 10’nu Meşe, Kayın ve Çam ağaç türlerini ihtiva eden Marmara Bölgesi ormanları dördüncü sırada, % 2’ sini Meşe ağacının oluşturduğu Doğu Anadolu ormanları beşinci sırada ve ülke ormanlarının % 1’ni oluşturan Orta Anadolu ormanları son sırada yer almaktadır (Asmaz ve Seren, 1954: 75-77).

Ormanların kıyı bölgelerinde ve bir kısım dağlık arazide yoğun bir biçimde yetişmesine rağmen, ülkenin geniş bir kesimini içine alan Orta Anadolu Bölgesi, neredeyse ormandan tamamen yoksun durumda kalmıştır (Tarım Dergisi, 1952: 43).

4. DP Döneminde Orman Üretimi ve Orman Endüstrisi Alanında Yaşanan Gelişmeler

En önemli mahsulü ağaç olan ormanlar, büyük bir gelir kaynağına sahip milli zenginliklerden biri kabul edilmektedir. Ağaç, sanayi alanında hem bünyesi hem de şekli değişime uğratılarak değerlendirilmektedir. Bünyesi değişime uğrayan ağaç, odun kömürü, odun gazı, selüloz ve şeker elde edilmesinde; şeklinin değişime uğratılmasıyla da marangozlukta mobilyacılıkta ve yapıcılıkta kullanılmaktadır (Yund, 1954: 6).

Bu bakımdan DP döneminde, ormanların istihsal artışı olarak kalan ve halen çürümekten başka bir işe yaramayan odun kısımları değerlendirmek suretiyle talaş levhaları ve lif

levhaları yapılması için teşebbüse geçilmiştir. Piyasada kontralit, sunta, elka ve çeşitli isimlerle bilinen ve inşaatlarda kereste yerine kullanılan talaş veya lif levhaları üretecek fabrikaları tesis etmek üzere Orman Genel Müdürlüğü, Sümerbank, Etibank, Ziraat Bankası ve Emlak Kredi Bankası gibi devlet kurumlarının iştiraki ve 8 milyon liralık sermayeyle *Suni Tahta Anonim Şirketi* kurulmuştur. Orman Genel Müdürlüğü tarafından 3 yıldan beri yapılan etütlere istinaden hemen faaliyete geçen şirket ilk etapta beş suni tahta fabrikası kurulması için çalışmalara başlamıştır (OMO, 1956: 10);(Türkiye Ziraat Mecmuası, 1955: 66).

Ormanlar iktidar partilerinin her döneminde olduğu gibi DP döneminde de köylü için oldukça geniş bir kazanç alanı olmuştur. 1950 yılında orman işletmeleri tarafından köylüye hizmet mukabili 19 milyon 260 bin lira ücret ödenmiştir (TBMMZC, 1956: 6). 1952 yılı rakamlarına göre ormanlarda yapılan üretim miktarının 593.000 metreküp tomruk, 21.500 metreküp tel direği, 82.000 metreküp maden direği, 180.000 metreküp kereste ve 3.250.000 ton yakacak odundur. Üretilen tomruğun 190.000 metreküpü özel ihtiyaçlar, okul, câmi, köprü yapımında, felaketzedelere yardım ve pazar satışları için, yakacak odunun ise 2.950.000 tonu özel ihtiyaç ve pazar satışı için köylüleri tahsis edilmiştir. Devlet orman işletmelerinin üretim, imalat, nakliyat ve orman bakım çalışmaları dolayısıyla ayrıca çevre köylülere ödediği para miktarının toplamı ortalama 21,5 milyon lirayı bulmuştur (Tarım Dergisi, 1952: 44).

1954 yılı için kullanılacak ormanların verimi, 1 milyon 118.360 metreküp, yakacak olarak da 11.449.900 kental odundur. Ziraat Vekâleti ormanlardaki üretim, nakliye ve el imalatı işlerinin orman köylülerine tevdi edilmesi üzerinde çalışmıştır. Bu işlerden de köylülerin eline yılda ortalama olarak 21 milyon lira para geçmiştir. Yapılan hesaplara göre ormandan üretilen mallardan köylü ailelere yılda 250 bin metreküp zatî ihtiyaç tomruğu ve 30 milyon kental yakacak odun dağıtılmaktadır. Bunların dışında okul, cami, köprü inşaatı, felaketzedelere ve göçmenlere ücretsiz olarak yılda 35 milyon metreküp dolaylarında kerestelik ağaç ve tomruk verilmiştir (Ziraat Dünyası, 1954: 29).

Tablo 1’de 1950 ile 1960 yılları arasında orman mahsulleri üretim rakamları gösterilmiştir.

TABLO 1’de verilen orman mahsulleri değerlerine göre 1950 yılında üretilen tomruk miktarı 571.339 m³ iken 1960 yılında 1.023.929 m³ artışla 1.595.826 m³’e; biçilmiş kereste miktarı 145.009 m³ iken 56.129 m³ artışla 201.138 m³’e; maden direği miktarı 86.078 m³ iken 145.231 m³ artışla 231.309 m³’e; travers miktarı 14.793 m³ iken 19.375 m³ artışla 34.168 m³’e; odun miktarı 3.679.742 ton iken 2.441.528 ton artışla 6.121.270 tona; sanayi odunu miktarı 22.283 m³ iken 32.371 m³ artışla 54.654 m³’e ulaşmıştır. Sadece, telefon, telgraf elektrik direği miktarı 1950 yılında 23.432 m³ iken 5.782 m³ azalmayla 1960 yılında 17.650 m³’e düşmüştür.

TABLO 1: Orman Mahsulleri (1950-1960)

Yıllar	Tomruk (m ³)	Biçilmiş Kereste (m ³)	Maden Direği (m ³)	Telefon Telgraf Elektrik Direği (m ³)	Travers (m ³)	Odun (ton)	Sanayi Odunu (m ³)
1950	571.339	145.009	86.078	23.432	14.793	3.679.742	22.283
1951	700.726	139.347	73.726	37.115	46.331	3.254.870	43.485
1952	890.072	146.481	73.737	25.696	26.002	3.757.316	63.673
1953	855.570	175.162	55.606	33.602	5.494	3.922.099	77.613
1954	980.373	179.677	44.629	24.972	10.771	4.091.279	271.758
1955	1.119.698	204.989	97.094	38.357	15.558	4.487.066	54.493
1956	1.306.202	200.100	170.532	81.885	19.532	3.395.361	91.301
1957	1.575.151	184.994	208.587	46.072	28.102	4.871.440	56.529
1958	1.460.404	179.419	231.494	35.413	24.062	5.261.243	89.795
1959	1.518.826	183.794	226.712	36.112	28.008	5.354.167	55.115
1960	1.595.268	201.138	231.309	17.650	34.168	6.121.270	54.654

Kaynak: DİE, 1959: 223; DİE, 1962: 215; DİE, 1963: 203.

Böylece, 1950'den 1960'a tomruk miktarında % 179, 21; biçilmiş kereste miktarında % 38,70; maden direği miktarında % 168, 72; travers miktarında % 130, 97; odun miktarında % 66,35 ve sanayi odunu miktarında % 145,27 oranında artış sağlanmıştır. Ancak, telefon, telgraf ve elektrik direği miktarında 1950-59 arası % 54,11 oranında artış sağlanırken 1959-1960 yılı arası bir yıllık dönemde % 104,60 oranında bir gerileme söz konusu olmuştur. Verilen bu rakamlardan DP hükümetinin 10 yıllık icraatı boyunca nüfusun artışına ve ülkenin gelişimine paralel olarak gerek orman endüstrisi alanında, gerekse orman ürünlerinden istifade etmede en üst düzeyde fayda sağladığı bununla da milli ekonomiye önemli ölçüde katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

1955 yılında orman işletmeleri tarafından köylüye hizmet mukabili olarak ödenen miktarın 62 milyon 580 bin lira olduğunu Celal Bayar'ın TBMM'nin 10 Dönem 3. Toplantı yılının açılış konuşmasından anlıyoruz (TBMMZC, 1956: 6).

Sonuç

Tek Parti dönemi hükümetleri zamanında ormanlarla ilgili 3116, 4785 ve 5658 sayılı yasal düzenlemelerle başlayan orman politikalarına yönelik çalışmalar, Cumhuriyet dönemi orman rejimine yaklaşımın ilk adımını teşkil etmişse de bu kanunlar halkın talebini karşılayacak yeterlilikte olmamıştır. 7 Ocak 1946 tarihinde DP'nin kurulmasıyla Parti Programı'nın 66-70. maddelerine giren orman işleri, Adnan Menderes'in TBMM'de açıkladığı hükümet programlarına da konu olmuştur.

Ormanların korunmasının büyük fedakârlıklar gerektirmesi nedeniyle milyonlarca insanın madur edilmesi, orman mahsullerinin çok pahalıya mal olması ve mevcut orman mevzuatının halkla hükümet arasında güvensizlik yaratması, DP Başbakanı Adnan Menderes tarafından Tek Parti Döneminden kalma başlıca orman sorunları olarak kabul edilmiştir. Bu sorunları gidermek amacıyla 31 Ağustos 1956 tarihinde kabul edilen 6831 sayılı yasal düzenleme ormanlarla ilgili meselelerin çözümüne yönelik olarak atılan önemli bir adımı teşkil etmiş ve bu konuda oluşan büyük kanuni bir boşluğu doldurmuştur. Bu sayede, DP hükümeti, ormanların tarifi, taksimi, idare ve denetimi konularında temel önlemler alarak orman köylerini kalkındırılmış, devlet orman işletmeciliğinin oluşturduğu fen, teknik ve idare heyeti, işletme şubeleri ve 15 adet başmüdürlükle halkın ihtiyaç ve dileklerine anında cevap verebilmiştir. Böylelikle halk, ilk defa orman ürünlerinden bilinçli olarak yararlanma fırsatı yakalayarak bu yolla gelir sağlamış, alım gücünü artırmış buda devletle halk arasında oluşan güvensizliği yok etmiştir.

Ormanların geliştirilmesi ve sorunlarının giderilmesi çabalarına bir yenisi ekleyen DP hükümeti, Tarım Bakanlığı vasıtasıyla İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesiyle işbirliği ederek ormancılığın akademik düzeyde çalışmalarına ön ayak olmuş, meselelere aklın ve bilimin ışığında çözüm yolları arayarak bu hususla ilgili raporlar hazırlatmıştır. Bu raporlar sayesinde hükümet orman sorunlarına eğilmede daha realist ve ciddi yollardan yaklaşım fırsatı yakalamıştır.

Türkiye’de orman varlığı ve potansiyelinin dünya ortalamalarının altında kalması bu döneme damgasını vuran ciddi problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dahası, nüfusun hızla yükselmesinin orman ürünlerine olan gereksinimi artırması bu sorunu daha da ciddi boyutlara ulaştırmıştır. Bu nedenle Tarım Bakanlığı, ülkede ağaç bakımından yeterli olmayan başta Orta Anadolu Bölgesi de dâhil yurdun değişik birçok yöresinde ağaçlandırma seferberlikleri başlatarak milyonlarca ağaç dikilmesine vesile olmuştur. Bu sayede, tarımda makineleşme ile işlenerek ekilen arazi sınıfına giren ve böylelikle önemli ölçüde yaşam alanlarını kaybeden ormanlar, sayı ve alan itibarıyla tekrar çoğalmaya ve nüfusun ihtiyacına cevap vermeye yüz tutmuştur. Tarım Bakanlığı, rasyonel bir ormancılık kurulmasına esas olacak ve iklim farklılıklarına göre ihtiyaçları karşılayacak orman araştırma istasyonları tesis ederek ülkenin çeşitli yörelerinde kurduğu tecrübe ormanlarını bu müesseselere bağlamıştır. Bu enstitüler sayesinde DP hükümetinin uyguladığı orman politikası daha rasyonel hale gelerek rayına oturmuştur.

Ayrıca, bu dönemde yolu olmadığı gerekçesiyle girilemeyen ve mahsulleri çürümeye terk edilen ormanların, yolları inşa edilmeye başlanmıştır. 1950 yılında 223 kilometreden ibaret olan bu orman yolları DP’nin ilk sekiz yıllık iktidarı döneminde 14.000 km’ye çıkarak tarihi bir rekor kırmıştır. Bu yol yapımı sayesinde ormanların içlerine kadar girilerek bütün mahsullerinden en üst seviyede yararlanma fırsatı neticesinde üretimde ciddi bir artış elde edilmiştir. Üretimin artmasıyla beraber milli ekonomide hissedilir derecede canlanma kaydedilmiştir.

Tarım Bakanlığı ayrıca, ilkokul öğrencilerinin küçük yaştan itibaren ağaç ve ormana karşı daha duyarlı hale getirmek için ülkenin hemen bütün ilkokullarına ormancılıkla ilgili hazırladığı pul, kurutma kâğıdı, çeşitli renkte afiş, broşür ve şiir kitabından oluşan bir eğitim setini ücretsiz dağıtmıştır. Bu sayede çocukların ağaca ve ormana karşı olan muhabbet ve sevgileri artmış, yetişkin hale geldiklerinde de ormanları yangınlara karşı korumada ve bilinçsizce ağaç kesimini önlenmede onları daha hassas ve dengeli bir duruma getirmiştir.

DP iktidarı Türkiye’de ormancılığın gelişimine mani olan birçok faktöre rağmen, 1950 ile 1960 yılları arasında uyguladığı orman politikaları sayesinde orman üretimi ve ağaç sanayi alanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerden biri suni tahta fabrikası kurulması

maksadıyla iktisadi devlet teşekküllerinin iştirak ettiği sermaye ile Suni Tahta Anonim Şirketi kurulması olmuştur. Bu yolla, ağaç ve orman sanayi alanında yaşanan gelişmelerle 1950'den 1960'a kadar tomruk miktarında % 179,21; biçilmiş kereste miktarında % 38,70; maden direği miktarında % 168, 72; travers miktarında % 130, 97; odun miktarında % 66,35 ve sanayi odunu miktarında % 145,27 oranında artış sağlanmıştır.

Son tahlilde; DP hükümetinin uyguladığı 10 yıllık orman politikaları sayesinde gerek nüfusun artışına ve ülkenin gelişimine paralel olarak orman mahsullerinden en üst düzeyde yararlanmada, gerekse orman endüstrisi alanında randıman sağlamada önemli bir gelişme kaydedildiği tartışılmaz bir gerçek halini almıştır. Bu durum, yalnız milli ekonominin gelişmesini temin etmekle kalmamış ileriye dönük olarak Türkiye'de uzun vadeli diğer bazı gelişmeleri de tetiklemiştir. Bu düşünce, aynı zamanda günümüz ülke şartlarına uygun rasyonel ve gerçekçi orman politikalarının izlenmesinin ne denli önemli hale geldiği vurgusunu ortaya koyması bakımından da ehemmiyet arz etmektedir.

Kaynakça

Adalı, Fuad (1948), "Ormanlarımız ve Ormancılığımız", **Tarım Bakanlığı Dergisi**, Sayı: 6, s. 7.

Akşam, 30 Mayıs 1950, Sayı No: 11363.

Alaçam, Refik (1957) "Ormancılığın 100. Kuruluş Yılına Kutlama Eşiğinde", **Bülten**, Sayı: 21, s. 2.

Albayrak, Mustafa (2004), **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti 1946-1960**, Phoenix Yayınları, Ankara.

Arar, İsmail (1968), **Hükümet Programları, 1920-1965**, Burçak Yayınevi, İstanbul.

Asmaz, Hasan ve Seren, Haluk (1954), **Ormancılık Bilgisi**, Ziraat Vekâleti Orman Umum Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Atakan, Muzaffer (1953), "Memleket Orman Taksasyonu ve Ehemmiyeti", **Türkiye Ziraat Mecmuası**, S. 1, s. 35.

BCA, Fon No: 30 1 0 0-Kutu No: 80-Dosya No: 508-Sıra No: 3.

BCA, Fon No: 30 1 0 0-Kutu No: 62-Dosya No: 383-Sıra No: 6.

Bilbaşar, Hasan (1952), "Köylünün Saadeti, Köylü Ormanlarındandır.", **Tarım Dergisi**, S. 5, s. 41.

Bülten (1956), Sayı: 10, s. 11.

Cillov, Haluk (1965), **Türkiye Ekonomisi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Çakıroğlu, Selçuk (1956), "Orman Kanunu Hakkında Düşünceler", **Bülten**, Sayı: 13, s. 2.

DİE, **İstatistik Yıllığı 1952** (1952), Yayın No: 342, Ankara.

DİE, **İstatistik Yıllığı 1953** (1953), Yayın No: 360, Ankara.

- DİE, **1959 İstatistik Yıllığı** (1959), Yayın No: 380, Ankara.
- DİE, **İstatistik Yıllığı 1960-1962** (1962), Yayın No: 460, Ankara.
- DİE, **1963 Türkiye İstatistik Yıllığı** (1963), Yayın No: 490, Ankara.
- DP Programı 1946. <http://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KU.Erisim>
Tarihi: 12.03.2014.
- DPT (1972), **Genel Tarım Politikaları ve Sorunları Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara.
- Kazım Köylü (1954), “Türkiye Ziraatında Özellikler Prodükivite ve Envestisman İmkânları”, **Türk Ekonomisi**, Sayı: 127, s. 9.
- Milliyet**, 31 Mart 1951, Sayı No: 329.
- Nizamoglu, Kahraman (1952), “Yeni Bir Epidemiy Sebebi”, **Tomurcuk**, Sayı: 1, s. 5.
- Olca, Hamdi (1946) “Günler Boyunca; Ağaç Bayramı”, **Ülkü**, C. 10, S. 111, s. 24.
- Orman Mühendisleri Odası (1956), “Ormancılık Araştırması”, **Bülten** Sayı: 6, s. 9.
- Orman Mühendisleri Odası (1956), “Beş Senelik Türkiye Ağaçlandırma Planı Tatbikata Konuyor”, **Bülten**, Sayı: 8, s. 10.
- Orman Mühendisleri Odası (1956), “Orman Atıkları Kıymetlendiriliyor”, **Bülten**, Sayı: 3, s. 10.
- Sükan, Faruk (1991), **Başbakan Adnan Menderes’in Meclis Konuşmaları, 1950-1960**, TBMM, Ankara.
- Şeker, Faruk (1952), “Ziraatta Mühim Bir Emniyet Unsuru,” **Tarım Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 3, s. 20.
- Taraklı, Duran (1990), **Ormanlarımız ve Yerleşimleri** (Akçakoca, Mudurnu, Yığılca Örnekleriyle) ODTÜ Yayınları, Ankara.
- Tarım Bakanlığı Teşkilat Proje Grubu (1964), **Tarım Hizmetleri ve Teşkilatının Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Rapor**, Ankara.
- Tarım Dergisi** (1952), C. 1, S. 4, s. 43.
- Tataç, Ziya (1951), “Olaylara Bakış; Ziraat Ekonomisi”, **Türk Ekonomisi**, S. 91, s. 26.
- Tataç, Ziya (1951), “Olaylara Bakış; Nisan 1951”, **Türk Ekonomisi**, S. 96, s. 182.
- Tataç, Ziya (1953), “Olaylara Bakış, Ağustos 1953; Ormanlarımız İçin Alınan Kararlar”, **Türk Ekonomisi**, S. 124, s. 309.
- Tataç, Ziya (1953) “Olaylara Bakış, Aralık 1952; Orman Araştırma İstasyonu Kuruldu”, **Türk Ekonomisi Dergisi**, Sayı: 115, s. 24.
- TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 5, C. 17, 08.02.1937; **Resmi Gazete**, Sayı No: 3537, 18 Şubat 1937.
- TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 5, C. 17, 04.06.1937; **Resmi Gazete**, Sayı No: 3630, 14 Haziran 1937.
- TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 7, C. 27, 09.07.1945; **Resmi Gazete**, Sayı No: 6056, 13 Temmuz 1945.
- TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 8, C. 32, 24.03.1950; **Resmi Gazete**, Sayı No:7471, 31 Mart 1950.

- TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 10, C. 38, 30.08.1956; **Resmi Gazete**, Sayı No: 9402, 8 Eylül 1956.
- TBMM, **Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Toplantı: Olağan, C. 1, Üçüncü Birleşim, 29.05.1950.
- TBMM, **Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Toplantı: 1, C. 6, 58. Birleşim, 30.03.1951.
- TBMM, **Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Toplantı: 2, C. 10, Birinci Birleşim, 01.11.1951.
- TBMM, **Tutanak Dergisi**, Dönem: 9, Toplantı: 3, C. 17, Birinci Birleşim, 01.11.1952.
- TBMM, **Zabıt Ceridesi**, Dönem: 10, Toplantı: F, C. 1, Üçüncü Birleşim, 24.05.1954.
- TBMM, **Zabıt Ceridesi**, Dönem: 10, Toplantı: 2, C. 8, Birinci Birleşim, 01.11.1955.
- TBMM, **Zabıt Ceridesi**, Dönem: 10, Toplantı: 3, C. 14, Birinci Birleşim, 01.11.1956.
- TBMM, **Zabıt Ceridesi**, Dönem: 11, Toplantı: 3, C. 10, Birinci Birleşim, 01.11.1959.
- Toker, Tarhan(1946) “Yeşil Türkiye Ülküsü,” **Ülkü**, C. 4, S. 115, s. 11-12.
- Türkiye Ziraat Mecmuası** (1955), Sayı: 27, s. 65.
- Yund, Kerim (1953), “Devletler Hukuku Bakımından Türkiye Ormanları”, **Tarım Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:7, s. 47.
- Yund, Kerim (1954), “Orman Ağaçlarından Neler Yapılır”, **Ziraat Dünyası**, Sayı: 48-49, s. 6.
- Yund, Kerim (1955), “Türkiye Milli Kavak Komisyonu”, **Türkiye Ziraat Mecmuası**, Sayı: 26, s. 46-47.
- Yund, Kerim (1956), “Orman Ziraatın Sigortasıdır”, **TMO Dergisi**, Sayı: 14, s. 6.
- Zafer**, 5 Mart 1955, Sayı No: 2220.
- Zincirli, Öncel (1994), **Türkiye’de Tarım Teşkilatının Tarihçesi**, Ankara.
- Ziraat Dünyası** (1954), Sayı: 56-57, s. 26.
- Ziraat Dünyası** (1954), Sayı: 50-51, s. 29.

Extended Abstract

The Forest Law dated 8th of February 1937, numbered 3116, and composed of 136 articles and 8 provisional clauses entered into force during the single-party period. It was both the first legal regulation concerning forests in the Republic Period and the first important step of approach to forest regime. The forest regime underwent a fundamental change 8 years later when “The Law Concerning Adding Some Provisions to the Forest Law and Amending the First Article of the Said Law” dated 9.7.1945 and numbered 4785 was accepted. Legal regulations regarding forests continued in the subsequent years, and certain innovations were introduced. One such regulation was “The Additional Law to the Law Concerning Adding Some Provisions to the Forest Law and Amending the First Article of the Said Law” dated 24th of March 1950 and numbered 5658.

However, since the above-mentioned legal regulations failed to satisfy the needs of the people, the gap in this matter was closed by the “Forest Law” numbered 6831 and composed of 119 articles and 5 provisional clauses accepted by the DP rule on the 31st of August 1956. This law made a broad definition of the areas that would not be considered forest. In addition,

basic measures were taken in the matters of description, distribution, management, and control of forests. An obligation was imposed to appropriate funds for the capital of Ziraat Bankası for twenty years, provided that such funds would not be less than 50 million liras, so that forest villages could develop thanks to the facility provided by the above-mentioned law.

During the DP period, information about forest affairs was included in the articles 66 to 70 of the party programme and in the government programmes announced by Adnan Menderes in the Grand National Assembly of Turkey (TBMM), and extensive explanations were made in this matter. With the authority granted by the law dated 4th of June 1937 and numbered 3204, the General Directorate of Forestry was founded as an institution affiliated to the Ministry of Agriculture and responsible for protecting, operating, and improving forests and providing all forest services.

Although there were many negative factors preventing the growth of forestry in Turkey, DP concentrated on the protection and growth of forests. In this regard, one of the most important steps was creating motorized fire extinguishing teams, equipping such teams with walkie-talkies, and keeping a close watch on forests in order to protect forests from fire. Moreover, since there was tree deficiency in the country, afforestation campaigns were launched from time to time, and thousands of kilos of forest tree seeds and millions of saplings were planted. The Ministry of Agriculture founded forest research stations that would form a basis for the establishment of a rational forestry and meet needs according to climatic differences. Also, it affiliated the proving forests established in various regions across the country to the above-mentioned research stations. The DP government constructed roads of thousands of kilometers through concentrating on road construction works in order to ensure high efficiency in the forests whose products could not be utilized enough due to lack of roads allowing access. What is more, although population increased and a bigger need for forest products occurred, forests decreased gradually. Thus, the General Directorate of Forestry tried to cultivate tree types that could be alternative to forest by showing an interest in poplar, one of the primary trees growing easily. Legal regulations and measures taken in regard to forests proved fruitful in a short time. As a result, maximum efficiency was achieved in the forest industry, forest products being in the first place, thereby making a considerable contribution to national economy. Based on primary sources, the current study examined the forest policies implemented by DP from the 14th of May 1950 when it came to power until the 27th of May 1960 when it was discharged from power by coup d'état.